

TCPTKT xin
mời quý bạn
đọc điểm qua
tình hình
kinh tế tài
chánh thế
giới trong
hai tháng 1,
2.94.

Điểm đó có nghĩa là: "Hòa bình, trao đổi và hoan lạc chia đều"

NỖI LO ĐẦU NĂM

DANH ĐỨC

I. LIÊN MINH CHÂU ÂU TẠM CHẠM BÓT TỐC ĐỘ HỢP NHẤT.

Ngày 1.1.94 hiệp ước Maastricht hợp nhất châu Âu bước sang giai đoạn 2: Viện tiền tệ châu Âu (IME) tại Francfort được giao nhiệm vụ chuẩn bị cho đồng tiền duy nhất chung cho Liên Minh châu Âu, đồng ECU, dự trữ vào tháng 1.97. Tuy nhiên, vào ngày 25.1, Liên minh châu Âu đã lại quyết định tạm hoãn vô thời hạn việc áp dụng điều khoản "tự do di chuyển cá nhân" trên toàn lãnh thổ châu Âu; nghĩa là việc công dân một nước này tự do sang một nước khác thuộc Liên minh châu Âu lập nghiệp vẫn chưa là một hiện thực. Lý do được đưa ra là chưa hoàn thành xong việc phối hợp xử lý bằng điện toán các dữ kiện về dân số. Sau những khủng hoảng tiền tệ tại một số nước thuộc Liên minh châu Âu trong hai năm 92 và 93, sự trì hoãn vô thời hạn việc áp dụng điều khoản tự do di chuyển, cư trú và lập nghiệp cho thấy kế hoạch hợp nhất hóa châu Âu là một kế hoạch quá lý tưởng để có thể sớm trở thành hiện thực, một sự xa vời thực tế của những nhà kỹ trị vạch ra kế hoạch này. Đây là một bài học cho mỗi nhà kế hoạch khác: giữa cái tuyệt đẹp của một tương lai (năm 2000 hay năm 3000 chẳng hạn) và cái thực tế của hiện trạng kinh tế xã hội cũng như của bối cảnh kinh tế tài chánh toàn cầu, luôn có một khoảng cách nhất định

mà, tiếc thay những nhà kỹ trị lại thường quên.

Người viết bài trong thời gian này đã có dịp qua châu Âu và có dịp tham quan khu giải trí Euro Disney để có thể kiểm nghiệm nhận xét vừa nêu trên. Tại sao Euro Disney thua lỗ (trong năm 93 thua lỗ đến hơn 1 tỷ đôla) đầu rằng đã thay đổi chủ tịch Euro Disney (người Mỹ) bằng một người Pháp cho việc điều hành công việc và sinh hoạt trong Euro Disney hợp với tập quán của người Pháp và châu Âu là tính hơn? Xin đừng dài dôi chút về vấn đề này. Euro Disney lúc đầu mới hoạt động vẫn giữ một cung cách thật Mỹ: cấm mang thức ăn, thức uống vào trong khu vực này, có đói khát hãy bước vào trong những quán ăn của Euro Disney để được "chăm"; cấm xả rác, tàn thuốc... Nếu lỡ đại xả tàn thuốc, sẽ được một người phục vụ nhanh chân nhanh tay đến nhặt ngay cái tàn thuốc "thoải mái" đó ngay: bê bằng. Vị tân Chủ tịch Euro Disney người Pháp lên thay đã sớm giải tỏa những hạn chế này: người La tinh chúng tôi vốn thoải mái. Thế nhưng dù cho khách có tự do "picnic" thoải mái xả tàn thuốc (có người nhặt sau đó một cách kín đáo), khách vẫn vắng. Một ngày cuối tuần tháng 1.94, đầu rằng có do yếu tố thời tiết phần nào, song nếu chỉ tiếp 2000 khách (vé vào cửa 250 F), coi như lỗ sơ hụi nặng nề. Đầu 1. lý do của sự thua lỗ không cứu vãn nổi của

Euro Disney? Vẫn chưa có thể quả quyết được rằng Euro Disney, trong khi cung cấp những dịch vụ giải trí siêu phẩm đặc trưng của nền văn hóa Mỹ, có thích hợp với người Pháp và châu Âu có nền văn hóa la-tinh hay không. Song có một lý do khác có thể giải thích phần nào sự thua lỗ của Euro Disney: thời điểm mở cửa Euro Disney, trở trêu thay, lại rơi vào lúc mà châu Âu đang chìm trong nạn suy thoái kinh tế. Một gia đình gồm hai vợ chồng và hai con khó có thể chi 2000F (330 đôla) cho một ngày tham quan giải trí (các trò chơi đều miễn phí) và kết thúc bằng một bữa tối trong hi-viên-quán ăn (một phần ăn 300F)... 2000F cho một ngày vui chơi tương đương với một tháng tiền nhà trong một H.L.M. (chung cư rẻ tiền), tương đương một dàn antenne vệ tinh, tương đương 40% lương tối thiểu... Trong thời buổi kinh tế khốn khàn, khi mà nạn thất nghiệp ở Pháp vượt qua ngưỡng 12% dân số lao động khi mà những người thất nghiệp dễ dàng trở thành những S.D.F. (không nhà cửa cố định) do bị đuổi khỏi nhà nếu như không còn tiền đóng tiền nhà... ít ai nghĩ đến việc chi một số tiền như vậy cho một ngày thần tiên trong Euro Disney. Họ vẫn có thể chi số tiền đó hoặc nhiều hơn nữa song cho một kỳ nghỉ mùa đông hay nghỉ mùa xuân dài ngày hơn ở một chân trời góc biển nào đó, "kinh tế" hơn.

Euro Disney là một thí dụ về việc thiết lập kế hoạch mà không dự báo chính xác bối cảnh kinh tế chung. Cũng thế nếu trong kế hoạch năm 2000 mà vẫn nhìn "lá bài" đầu hòa khai thái và xuất khẩu như một con chủ bài, thì e rằng với sự sụt giá "không thẳng" của đầu thô (từ 18,19 đôla/thùng vào đầu năm ngoái nay xuống còn 13,1 đôla/thùng và sẽ còn tiếp tục xuống giá), thì có lẽ khó đạt đến mục tiêu. Cũng thế nếu như vẫn tiếp tục xen nền công nghiệp dệt, may xuất khẩu gia công (do vốn đầu tư nước ngoài) thì e rằng sẽ có một ngày, khi mà công nghệ trở nên lạc hậu (năng suất thấp chất lượng thấp hơn so với công nghệ mới), lương công nhân tăng cao cho kịp với sức tăng của giá cả thị trường (xi-bao động: giá thực phẩm tại Việt Nam gần xấp xỉ giá bán tại Pháp, thí dụ gi-thịt heo ở Việt Nam trên 20.00 đồng/kg thì giá thịt nạc lưng ở Pháp trong siêu thị cũng mới hơn có chút đỉnh giá khoảng 15F (1F=1.800đ)... thì chính yếu tố cung cấp công ăn việc làm hàng loạt trong lúc đầu sẽ lại trở thành gánh nặng thất nghiệp hàng loạt và thời điểm khủng hoảng ngành dệt v may mặc. Đại sứ Liên Minh châu Âu gốc Việt, ông Trần Văn Thịnh, đã nhắc nhớ như thế với người viết bài tại Genève tháng 8.93.

II. NHỮNG ĐIỀU ĐIỀU ĐỨNG DO VIỆC ĐỒNG FRANC CFA PHÁ GIÁ

Có lẽ đang ở trong khu vực s

dụng đồng đôla, nên đồng franc CFA (Cộng đồng tài chính châu Phi) xa lạ với chúng ta. Tuy nhiên việc 14 quốc gia châu Phi thuộc CFA đồng loạt phá giá 50% franc CFA hôm 12.1 khiến cho cả 14 nước này rơi vào tình trạng hỗn loạn kéo dài trong hơn 2 tuần, âu cũng là một bài học về khoảng cách giữa kế hoạch và thực tế kinh tế xã hội.

Xuất phát từ ý muốn già định: phá giá đồng franc CFA sẽ làm tăng thu nhập xuất khẩu lên 40% so với năm ngoái; mặt khác do các nước này chủ yếu xuất khẩu nông sản, nên biện pháp phá giá đồng franc CFA còn được xem như là một biện pháp tích cực hỗ trợ nông dân: khuyến khích dân chúng tiêu thụ hàng nội địa, thu nhập do việc bán nông sản tăng (tăng 43% cho đậu phộng, 30% bông vải, 6% cho gạo)... song những nhà kế hoạch đã không lường trước một cách chính xác những hậu quả của quyết định phá giá đồng CFA: thị dân đặc biệt là giới thị lân nghèo, lại trở thành nạn nhân do việc giá cả tăng vọt. Trong vòng 10 ngày kể từ ngày quyết định phá giá cho đến khi các chính phủ liên hệ kịp ban hành giá cả mới (giá các nhu yếu phẩm như gạo, bột mì, đường, dầu ăn, sữa... tăng từ 20% đến 33% giá điện, khí đốt, tăng 20%, chuyển chỗ công cộng tăng từ 22% đến 30%) thì tình hình chính trị xã hội tại các nước này thật là như lửa sôi lửa bỏng, đặc biệt trong quá khứ gần đây từng có nhiều trường hợp quân đội đảo chánh chỉ vì lương binh quá thấp, không được tăng. Rốt cuộc, giơ thức ăn của người nội trợ đi hơ theo kiểu "châu Phi" (tần tiện) ông dung đất hơn 30% trong khi đó ều đi chợ theo kiểu "phương tây" người giàu có, trí thức châu Phi rất inh thức ăn Tây) thì phải chi thêm 70% tiền chợ so với trước kia.

Nguồn gốc của những điều chỉnh giá đồng franc CFA này là từ đâu? không từ đâu khác ngoài FMI. Nếu các nước này muốn được tiếp tục hỗ trợ, thì phải thực hiện các chính sách vừa kể. Nói theo Frédéric Ritscher trên *Le Monde* 5.2.94, vấn đề hiện nay không phải là chống hay ủng hộ chống các biện pháp do FMI yêu cầu mà phải làm sao cho mọi việc tiến triển tốt.

Qua vụ này, càng hiểu thêm đau trọng lượng của những yêu cầu điều chỉnh kinh tế, tài chính do các tổ chức tài chính kinh tế đưa ra cho một nước vốn nhờ cậy một sự tài trợ. Càng cần hỗ trợ bao nhiêu, càng bị áp lực bấy nhiêu.

SỐC NGA PHẢI TIẾP TỤC CẢI CÁCH NHIỆT TÀI CHÍNH

Trên đây là nội dung lời nhắn nhủ của các quan chức cao cấp nhất của các nước G7 nhóm họp hôm thứ bảy 26.2 ở Bonn. Đây chỉ là sự lặp lại những yên bố của ông tổng giám đốc FMI, Michel Camdessus, đưa ra hôm 1.2.

Ngày hôm ấy, người đứng đầu FMI đã cảnh cáo rằng "sẽ không dễ dàng đi đến những thỏa hiệp tài chính mới nếu như ê-kíp của Thủ tướng Tchernomyrdine vẫn tiếp tục xa rời tiến trình cải cách mà hai bên đã từng thỏa thuận.

Chuyến công tác của ông Michel Camdessus tại Moscou vào đầu tháng 2 diễn ra sau khi chính phủ Nga có những thay đổi quan trọng: hai nhân vật chủ chốt của đường lối cải cách triệt để là phó thủ tướng Gaidar và Phó thủ tướng kiêm bộ trưởng tài chính Fiodorov rời khỏi nội các. Trong nội các mới, những tân bộ trưởng được xem là thân với giới lãnh đạo xí nghiệp (tiếp thay hầu hết đang trên bờ phá sản hoặc giảm năng suất) nghĩa là có khuynh hướng tiếp tục "bao cấp" hỗ trợ các xí nghiệp phá sản hoặc sắp phá sản này. Ông Michel Camdessus đã đến Moscou với một loạt những điều kiện: "Sở tiên tài trợ đang ở trên kệ kia kia, đang đợi được tháo khoán", song cần phải tiếp tục điều chỉnh chính sách tiền tệ, giảm bớt thâm thủng ngân sách (xin hiểu là giảm bao cấp, giảm biên chế) và tiếp tục tăng cường những cải cách đã tiến hành từ 2 năm qua. Và ông Michel Camdessus đã khẳng định: "Không thể có một giải pháp thỏa hiệp nào khác". Thật ra số ngân khoản tài trợ cho nước Nga trong năm ngoái mới chỉ là 1,5 tỉ đôla, sang năm nay cũng theo dự tính, sẽ không hơn năm ngoái; trong khi đó, tổng số ngân khoản mà FMI hứa hẹn tài trợ cho nước Nga là 13 tỉ đôla.

Lần này ông Michel Camdessus đưa ra đề nghị thiết lập một "dây lưng an toàn xã hội". Thế nào là "dây lưng an toàn xã hội" theo cách nói của ông Michel Camdessus? Alain Franchon của *Le Monde* (3.2) đã giải thích như sau: "Chấp nhận thảo luận về điều này có nghĩa là chấp nhận giải thể những tập đoàn công nghiệp đang được bao cấp, đang tiếp tục ban phát những phúc lợi y tế, nghỉ hè cho công nhân viên "dây lưng an toàn xã hội" chính là tài trợ thanh toán cho những người được giảm biên chế, một biện pháp không thể tránh khỏi khi tư nhân hóa các xí nghiệp". Theo ông Michel Camdessus "việc chuyển từ một nền kinh tế nhà nước sang một nền kinh tế thị trường tất yếu phải có những đau đớn". Song như để bào chữa cho những cáo giác rằng FMI đã làm xấu đi tình hình kinh tế xã hội ở Nga, ông còn nhấn mạnh đến một yếu tố khác: "Hiện tại ở Nga đang có một hiện tượng tương tự, đó là tham nhũng và tội phạm"; bên cạnh yếu tố đó, ông còn đưa ra một giải thích khác: "Tại Nga đang có một hội chứng tâm lý của một đất nước lớn lao song lại phải chứng kiến sự suy vong của mình, một đất nước mà nạn siêu lạm phát đang tàn sát giới trung lưu". Cuối cùng ông kết

luận: "Theo tôi, dường như cả 3 yếu tố này đã tác hại nặng nề hơn là việc một tổ chức tài chính xa lạ như FMI đã không tháo khoán 1,5 tỉ đôla, tính ra là chỉ 10 đôla cho mỗi đầu người".

Đây lại là một bài học khác nữa trong quan hệ sắp tới với các tổ chức tài chính, ngân hàng ngoại quốc. Có vay thì có trả. Và luôn luôn người đi vay phải chịu lép vế trước chủ nợ.

CUỘC CHIẾN TRANH KINH TẾ MỸ-NHẬT

Cũng trong tháng 2 vừa qua, quan hệ kinh tế giữa Mỹ và Nhật đã đi đến chỗ khủng hoảng lớn lao mà nhiều người gọi là "cuộc chiến tranh kinh tế Mỹ-Nhật".

Thật vậy những ai mong chờ một giải pháp tương nhượng qua cuộc gặp gỡ thượng đỉnh Clinton-Hosokawa hôm thứ sáu 11.2 đã phải thất vọng: hai ông đã chia tay nhau mà không đạt đến một thỏa hiệp nào để giải quyết bài toán "làm sao cho Mỹ bớt nhập siêu từ Nhật?".

Thật ra, cuộc gặp gỡ này chỉ là chặng chốt của cả một quá trình thương thuyết Mỹ-Nhật. Qua đó Nhật sẽ mở cửa 4 thị trường quan trọng xe hơi, bảo hiểm, điện thoại viễn thông, vật tư y tế.

Chỉ 4 ngày sau QH Mỹ đã thông qua ngay một đạo luật mang tên đạo luật "Siêu cường kinh tế 301" (Super 301) tên của điều khoản 301 trong đạo luật ngoại thương của Mỹ cho phép chính phủ Mỹ đơn phương quyết định "trừng phạt" những nước nào có quan hệ buôn bán bất chính với Mỹ, qua đó ra hạn trong vòng 30 ngày sẽ trừng phạt kinh tế Nhật, cứ thế là cấm cửa từng mặt hàng một. Điểm nóng bỏng của đạo luật này là nội dung của đạo luật mới chỉ nhằm trả đũa việc Nhật nuốt lời hứa không cho hãng điện thoại Motorola của Mỹ xâm nhập thị trường Nhật. Điều đó có nghĩa là Mỹ sẽ còn "tính sổ" với Nhật về nhiều chuyện tranh chấp khác.

Chỉ 2 ngày sau, Thủ tướng Nhật đã vội lên tiếng sẽ mở cửa thị trường Nhật trước ngày 27.2 tức là trước ngày đại diện các nước G7 nhóm họp. Đây là lần đầu tiên mà một Thủ tướng Nhật chịu "xuống nước" trước Mỹ. Lý do? Thủ tướng Hosokawa không muốn đụng độ với Mỹ trong lúc này. Ông vừa lên nhậm chức, vừa kết thúc cả một quá trình cai trị của đảng LDP cầm quyền từ sau thế chiến thứ hai. Xã hội Nhật đang cần một sự yên tĩnh để tự giải quyết bài toán tham nhũng ở giới cầm quyền, nền kinh tế Nhật cũng đang cần sự yên tĩnh để có thể khởi động ra khỏi sự trì trệ. Để xem trong thực tế những lời hứa của Thủ tướng Hosokawa sẽ được giữ đến đâu. Trong quá khứ kể từ đầu thập niên 80 Mỹ Nhật đã từng ký kết hơn 30 thỏa hiệp "mở cửa kinh tế" và Mỹ vẫn nhập siêu từ Nhật, năm ngoái hơn 50 tỉ đôla, năm nay dự báo là 60 tỉ đôla ♣